

הוראת הספרות ביסודי

יחידת הוראה המדגימה מפגש עם שיר

הדוכיפת

מאת ע' הלל

פיתוח יחידת ההוראה: ד"ר בתיה אפלפלד

שירו של ע' הלל "הדוכיפת" הוא בעיקרו דו־שיח בין הדובר לדוכיפת. הדובר מנסה לדובב את הדוכיפת באמצעות סדרה של שאלות, אולם לדוכיפת תשובה אחת ויחידה: "לא אכפת". תחילה נדמה כי דבר אינו מעורר בה עניין או דאגה; גם אם "השמש תזרח בלילה" או "השמים יפלו למטה" – היא תישאר אדישה. ואולם, בהמשך מתגלה כי יש דבר אחד שדווקא כן חשוב לה, ואף "מאוד מאוד" – היא עצמה. השיחה נקטעת באחת כשהדוכיפת מבחינה בחתול רעב ועפה לדרכה.

השיר פורסם בספר: **שמש במרום זורחת** מאת ע' הלל, הוצאת כנרת זמורה-ביתן, 2015. השיר נבחר כאחת מיצירות הליבה (מעגל קריאה ראשון) בתוכנית הלימודים להוראת הספרות לכיתות א-ב.

קישור ליצירה הספרותית: הדוכיפת

עיגון הקשרי: הוראת השיר בהקשר תמטי – מקבץ שירים העוסקים בציפורים, שיח או ערך עצמי; היכרות עם יוצר ומקבץ מיצירותיו; היכרות עם הספר ומקבץ יצירות מתוך הספר.

מסלול ספרותי מומלץ:

1. "ייחודו של יוצר" – יחידת הוראה מורחבת הכוללת היכרות עם היוצר ע' הלל וכמה מיצירותיו. למשל: "בולבל למה ככה", "מדוע לובשת הזברה פיג'מה", "מעשה בחתוליים" ו"לו היו לנדל כפפות".

2. היכרות עם ספר השירים **שמש במרום זורחת** מאת ע' הלל וקריאה של מבחר מיצירותיו בספר.

מטרות ההוראה

- * התנסות בקריאת ספרות יפה כחוויה מעשירה ומהנה
- * פיתוח יכולות ההבנה והפרשנות של הלומדים
- * טיפוח רגישות טקסטואלית באמצעות הפניית תשומת הלב לחזרות בשיר ולהדגשה שהן יוצרות
- * הרחבת אופקי הלומדים וחיזוק הזיקה לתרבות הישראלית באמצעות היכרות עם שיר ילדים ישראלי קלאסי ועם הציפור הלאומית
- * פיתוח דרכי תגובה והבעה מגוונות, בכתב, בעל־פה וביצירה, בעקבות מפגש עם יצירת ספרות

הוראת השיר בכיתה

המפגש הספרותי עם היצירה יתרחש בשלושה שלבים:

1. פעילות טרום־קריאה ובה הכנה לקראת המפגש עם השיר.
2. קריאה דיאלוגית של השיר הכוללת הקריאה קולית ושיח ספרותי.
3. פעילויות לאחר הקריאה של השיר.

להלן הצעה למפגש ספרותי סביב היצירה:

פעילות טרום-קריאה

נשאל את התלמידים: *ראיתם פעם דוכיפת? מהי דוכיפת? איך היא נראית?*

נציג בפני התלמידים תמונה של דוכיפת ונתאר אותה יחד.

נשים לב למקור הארוך והדק (שבעזרתו הדוכיפת שולפת חרקים ותולעים מהאדמה), לכנפיים

ולזנב המפוספסים בשחור לבן ולציצית המרשימה שעל ראשה.

מעניין לדעת שרוב הזמן הציצית אסופה לאחור, אבל בזמן נחיתה, למשל, הדוכיפת פורשת

אותה למלוא תפארתה. הציצית גם נפרשת כאשר הדוכיפת מתרגשת או נבהלת.

קריאה של השיר

נעבור לשיר ונאמר לתלמידים: *אתם יודעים שיש שיר ידוע מאוד על הדוכיפת? את השיר כתב המשורר ע' הלל. באו נקרא אותו יחד...*

נבצע קריאה קולית רציפה של השיר. מומלץ ללוות את הקריאה בתנועות גוף והבעות פנים שיוסיפו עניין וגם יסייעו לתלמידים להבין את הטקסט. למשל, כאשר הדוכיפת אומרת "לא אכפת" אפשר למשוך בכתפיים ולאמץ הבעת פנים אדישה. בנוסף, בסיום השיר, כאשר מסופר לנו שהדוכיפת "פרחה בבת אחת", נלווה את המילים בתנועת יד שמדמה מעוף. כך הילדים יבינו שהמילה 'פרחה' פירושה 'עפה' בהקשר הנוכחי.

עם סיום הקראת השיר נשאל את התלמידים: *למה הדוכיפת פרחה? למה היא עפה פתאום?*

נאמר לתלמידים: *שמתם לב לדוכיפת יש את אותה תשובה לכל שאלה?*

שאלים "מה שלומך?" היא עונה (נעודד את התלמידים להשיב): "לא אכפת".

שאלים "מה השעה?" היא עונה (נעודד את התלמידים להשיב): "לא אכפת".

שאלים "למה אינך חוקשת מגבעת", היא עונה: "לא אכפת".

גם כאשר שאלים את הדוכיפת למה היא יותך אוהבת – סלט או שוקולד – היא עדיין עונה "לא אכפת"!

נברר את העדפויותיהם של התלמידים: *מה אתם אוהבים יותר – סלט או שוקולד? מה אתם הכי אוהבים לאכול?*

נקרא שוב את חלקו הראשון של השיר עד לפעם האחרונה שבה הדוכיפת אומרת "לא אכפת". נבקש מהתלמידים לסמן את הצירוף "לא אכפת" ונספור כמה פעמים הוא מופיע בשיר (15 פעם!). נתייחס

לחזרה המרובה: *נראה שלדוכיפת לא אכפת משום דבר. תראו כמה פעמים היא אמרה "לא אכפת"!*

נחזור לשיר ולסיום שלו ונגלה שיש דבר אחד שלדוכיפת כן אכפת ממנו – היא עצמה. נשים לב שאפילו "מֵאֵד מֵאֵד" אכפת לה מעצמה. נברר עם התלמידים מה ההבדל בין 'אכפת' ל'מאד אכפת' ל'מאוד מאוד אכפת'. נשאל: *לדוכיפת אכפת מאוד מדבר אחד – מעצמה. מה דעתכם – חשוב שיהיה*

לנו אכפת מעצמנו? ומה לגבי אחרים – חשוב שיהיה לנו אכפת גם מהם?

פעילות לאחר הקריאה של השיר

להלן ארבע הצעות לפעילויות.

1. עוד שאלה אחת לדוכיפת – העלאת שאלות לשיחה עם הדוכיפת
2. קריאה שיתופית של השיר
3. דוכיפת – מאוד אכפת! – הרחבת ידע עולם על הדוכיפת
4. איפה הונולולו? – הרחבת ידע עולם

עוד שאלה אחת לדוכיפת

נשאל את התלמידים מה הם היו רוצים לשאול את הדוכיפת.

נחלק לכל אחד דף עם איור של דוכיפת ובו עיות שיחה. על התלמידים לצייר את השואל או השואלת ולכתוב את השאלה (נזכיר שיש להוסיף סימן שאלה בסיומה) ואת התשובה (דפי פעילות בנספח).

קריאה שיתופית של השיר

כל תלמיד יצבע איור של דוכיפת, יגזור אותו וידביק על מקל ארטיק. המורה תקרא את השיר, ובכל פעם שהצירוף "לא אכפת" יופיע, תצביע על תלמיד אחר.

התלמיד ירים את הדוכיפת ויאמר בקול: "לא אכפת".

אפשרות נוספת: זוג תלמידים או קבוצה יבצעו יחד את תפקיד הדוכיפת. בכיתה ב אפשר להציע לתלמידים לקרוא את השיר בקריאה שיתופית ובקריאה בתפקידים.

דוכיפת – מאוד אכפת!

נגלה עוד עובדות מעניינות על הדוכיפת ונצפה בצילומים ובסרטונים שבהם היא מופיעה. נספר לתלמידים שהדוכיפת נבחרה לציפור הלאומית של ישראל ונבדוק מול אילו ציפורים היא התחרתה.

נברר אם התלמידים היו בוחרים בה או בציפור אחרת.

[אתר הצפרות הישראלי](#)

[הדוכיפת – הציפור הלאומית של ישראל](#) משך הסרטון כ־5 דקות

[הדוכיפת](#) – משך הסרטון כ־13 דקות

כמה עבודות מענינות על הדוכיפת

- הדוכיפת מכרת בנשל ציצית הנוצות שעל ראשה.
- הדוכיפת מבלה לעתים תכופות במדשאות גדולות ומטפחות שם היא מוצאת את מזונה.
- לדוכיפת מקור ארך שבעזרתו היא מחטטת בקרקע ומחפשת אחר מזונה. היא נזונה מזחלים של חרקים, תולעים, חפושיות ולפעמים גם מזחלים קטנים.
- הדוכיפת מדיפה מגופה ריח מצחין כאשר היא חשה בסכנה לגוזליה. ולכן אומרים שקן הדוכיפת הוא "פצצת סרחון" שדוחה טורפים כמו חתולים.

איפה הונולולו?

הדובר בשיר שואל את הדוכיפת: "ואיפה הונולולו בסין או בצרפת?"

והתשובה הנכונה היא... באף אחת מהן.

הונולולו היא עיר הבירה של מדינת הוואי שבארצות הברית. זו הזדמנות להביט במפת העולם

ולבדוק היכן נמצאות סין, צרפת, הונולולו וישראל. בנוסף, נלמד מעט על הונולולו ואיי הוואי.

[ראו הצעות לטקסטים מרחיבי ידע עולם בעמוד 7]

הונולולו

הונולולו היא עיר הבירה של מדינת הוואי שבארצות הברית. היא העיר הגדולה ביותר במדינה זו. העיר נמצאת לאורך החוף באי אוהאו שבהוואי. פרוש השם הונולולו הוא "מפרץ מוגן" או "מקום מחסה".

הוואי היא מדינה בארצות הברית שנמצאת בלב האוקיינוס השקט. היא מדינה מיחדת כי היא מרכבת מכמה איים ויש בה הרי געש רבים.

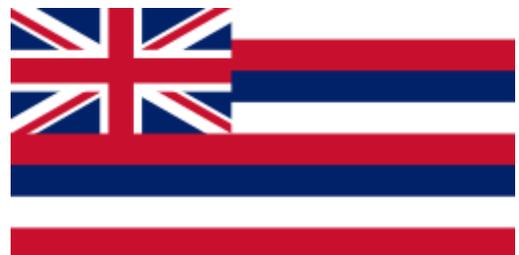

במה דומה ובמה שונה דגל הוואי מדגל ארצות הברית?

דגל ארצות הברית

דגל הוואי

נספח

